

BARN-UNGA-SAMHÄLLE

Examensarbete 15 HP

Samverkan mellan förskola och föräldrar med
barn i behov av särskilt stöd

Cooperation between pre-school and parents with
children in need of special support

Maria Åkesson

2018-01-23
Förskollärarexamen 210 p

Handledare Linda Palla
Examinator Joakim Glaser

Abstract

Syftet med arbetet är att få en vidgad syn på samverkan mellan pedagoger i förskolan och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Jag vill få en bild av pedagogers och föräldrars upplevelser kring samverkan för att på så sätt upptäcka nya verktyg att arbeta med för att förbättra samverkan.

Tidigare studier visar på att många föräldrar och pedagoger menar att det finns faktorer i samverkan som kan förbättras. Faktorerna som pekar på behov av förbättringar är kommunikationen mellan parterna och hur tiden prioriteras. Föräldrar till barn i behov av särskilt stöd upplever att de har svårt att få tiden att räcka till för att ta del av all information. Pedagoger upplever att de känner sig otillräckliga.

Jag har valt att använda mig av kvalitativ metod för att få en djupare insikt i upplevelserna kring samverkan. Jag valde att göra djupintervjuer med både pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd för att få båda parter upplevelser och på så sätt få en tydligare bild. Jag använde mig av öppna frågor som ledde till innehållsrika svar.

När jag studerat empirin har jag använt mig av Englunds teori om deliberativa samtal. Resultatet visade på att både pedagoger och föräldrar upplevde att bemötandet och kommunikationen var viktig. Båda upplevde också utmaningar gällande detta. Föräldrar i mitt resultat menar att hur de blir bemötta lägger grunden för fortsatt samverkan. En gemensam faktor från båda parter i mitt resultat som utmanar samverkan är tid. Föräldrarna upplevde att de hade svårt att få tiden att räcka till då de hade möten med olika instanser och mycket information att ta del av. Pedagogerna i sin tur upplevde att det inte alltid fanns den tid i vardagen som krävdes för att de skulle uppleva att de kunde möta föräldrarna på ett bra sätt. En annan gemensam faktor i mitt resultat var att båda parter lyfter att de vill etablera en god samverkan för att möjliggöra så bra förutsättningar som möjligt för barnet.

Nyckelord: Barn i behov av särskilt stöd, föräldrar, pedagoger, samverkan.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Syfte och frågeställningar	8
2. Tidigare forskning	9
2.1 Etablera samarbete	9
2.2 Kommunikation	10
2.3 Utmaningar i samverkan	11
2.4 Barnens vinning på samarbete	12
2.5 Sammanfattning tidigare forskning	13
3. Teori	14
3.1 Deliberativt samtalsklimat	14
3.2 Utmaningar i deliberation	15
3.3 Kritik mot deliberativ kommunikation	16
4. Metod	17
4.1 Metodval Djupintervjuer	17
4.2 Urval och undersökningsgrupp	18
4.3 Genomförande	19
4.4 Etiska överväganden	19
4.5 Analysmetod	20
5. Resultat	22
5.1 Bemötande	22
5.1.2 Målen	23
5.2 Samverkan	24
5.2.1 Upplevelser av samverkan	24
5.2.2 Upplevelser kring samverkan mellan föräldrar, förskola och andra instanser	26
5.3 Konflikt	27
5.3.1 Konflikt mellan pedagog och föräldrar	27
5.4 Åtgärder för bättre samverkan	28

5.5 Det enskilda barnets behov	30
6. Diskussion	33
6.1 Tid, tillit och trygghet	33
6.2 Bemötande	34
6.3 Utmaning i samverkan	34
6.4 Barns vinning av samverkan	35
6.5 Metoddiskussion	36
6.6 Fortsatt forskning	37
7.Referenser	39
Bilaga 1	42

1. Inledning

I detta kapitel kommer jag att presentera en bakgrund av problemområdet. Under åren jag arbetat har jag upplevt att samverkan mellan pedagoger på förskolan och föräldrar är viktig. I min studie fokuserar jag på pedagoger i förskolan och föräldrar med barn i behov av särskilt stöd då jag har upplevt brister i samverkan och vill genom denna studie få nya synvinklar och se nya möjligheter.

Barn växer upp i olika miljöer och i olika familjekonstellationer men en sak de har gemensamt är att många av dem tillbringar den större delen av vardagen på förskolan. Enligt Sandberg och Ottossons (2010) spenderar 77 % av svenska barn i åldern 1 - 5 år 4 – 8 timmar varje dag i förskoleverksamheten. Barnen är framtidens medborgare och kommer att forma vårt samhälle. Hur personal i förskola agerar kan ha betydelse för hur barnen mår och utvecklas. Behöver förskola och vårdnadshavare då samverka för att alla barn ska få så goda förutsättningar som möjligt under sin uppväxttid? Följande citat visar på vikten av samverkan gällande barn i behov av särskilt stöd: ”Parents can be the best advocates for and supporters of their children with special needs when they are armed with information, encouragement and optimism” Gallagher, Fialka, Rhodes och Arceneaux (2002) (s 15).

Ett av de grundläggande värdena i förskolans läroplan är att vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder. Läroplanen är tydlig när det gäller förskolans uppdrag i att vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär vidare att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Här lyfts vikten fram av samverkan med föräldrar. När det handlar om samverkan med föräldrar med barn i behov av särskilt stöd kan det krävas mer av pedagogerna för att kunna tillgodose de stöd som skolverket nämner.

Tidigare studier visar en bristande erfarenhet hos pedagoger gällande kunskap för att bemöta föräldrarna på ett bra sätt. Tveit och Cameron (2011) menar att när pedagoger pratar med föräldrar bör de vara medvetna om att de ord de väljer och i vilken riktning samtalet leder möjliggör vissa positioner och utestänger andra.

Förskollärare är skyldiga att arbeta efter bland annat styrdokument som läroplanen och i den står det vad förskolläraren ska ansvara för Skolverket (2016) (s 13).

- Att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan
- Att ge föräldrarna möjlighet till delaktighet i verksamheten och att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen
- Utvecklingssamtalets innehåll, utformning och genomförande och
- Att vårdnadshavare är delaktiga i utvärderingen av verksamheten

Läroplanen säger vad pedagoger ansvarar för. Verktögen och erfarenheterna är något pedagogerna själv bidrar med för att kunna utföra sitt uppdrag som förskollärare. När barnen börjar i förskolan lämnar föräldrarna dem i förskolans händer och det är förskolans ansvar att ta hand om barnen på bästa sätt. Att skapa trygghet hos föräldrarna skapar med största sannolikhet trygghet hos barnen. Föräldrarna besitter värdefull information om sina barn som pedagogerna på förskolan kan ha stor nytta av i mötet med barnen. Forskning pekar dock mot att föräldrarnas kunskaper om sina barn får en underordnad betydelse i mötet med institutionen Lutz (2009).

I skollagen står det att vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i förskolans verksamhet. En tanke är att skollagen kan tolkas som att föräldrarna deltar när de är närvarande fysiskt. I skollagen står inget om att föräldrar varken bör vara insatta i vilka stödinsatser som finns, eller vilka resurser de har rätt till. Det står heller ingenting om att det ska tas hänsyn till eller lyssnas på vårdnadshavarens synpunkter och kompetens om sitt barn. Följande citat visar på att som pedagog i förskolan har du en skyldighet att möjliggöra så barn i behov av särskilt stöd får sina behov tillgodosedda. Genom en god samverkan med föräldrarna där man delger varandra kunskap och agerar respektfullt kan detta leda till tidigare upptäckter och tidigare insatser vilket i sin tur gynnar barnet.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Om det genom uppgifter från förskolepersonal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna Skolverket (2016).

Tveit och Cameron (2011) menar att konflikter mellan vårdnadshavare och pedagoger kan uppstå av olika anledningar. Det kan bero på olika syn på barnet och dess behov, brist på resurser, dålig kommunikation och brist på tillit. Jag vill i mitt arbete undersöka hur samverkan upplevs och få syn på faktorer som kan förbättras.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka hur vårdnadshavare till barn i behov av särskilt stöd i förskolan och pedagoger upplever samverkan kring barnen och utifrån detta har följande frågeställningar framtagits.

- Hur beskriver vårdnadshavare och pedagoger sina erfarenheter av samverkan?
- Hur beskriver vårdnadshavare och pedagoger att de tillsammans kan verka för barnet?

2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras en överblick av tidigare forskning inom det aktuella fältet. Jag har tagit del av forskning som gäller samverkan mellan pedagoger och föräldrar på ett generellt plan. Forskning gällande samverkan mellan pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd består av studier från Tveit och Cameron, som skriver om utmaningen med individuella utvecklingsplaner för barn i behov av särskilt stöd i förskolan. Sandberg och Ottosson har gjort en studie om samverkan av förskollärare, föräldrar och andra instanser kring barn i behov av särskilt stöd. I kapitlet tar jag upp forskning från ett projekt som heter Förskola tidig intervention. Här har jag tagit del av Sven Perssons forskning som handlar om pedagogiska relationer i förskolan och även Ingegerd Tallberg Bromans forskning ifrån samma projekt som handlar om förskola till stöd för barns utveckling och lärande.

2.1 Etablera samarbete

De positiva aspekterna som ett samarbete mellan förskola och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd för med sig lyfts fram i tidigare forskning. Sandberg och Ottosson (2010) menar att för att stötta och möjliggöra en positiv utveckling hos barn i behov av särskilt stöd är det viktigt med ett fungerande samarbete mellan förskola och föräldrar. Sandberg och Ottosson (2010) och Palla (2011) menar att föräldrar ofta kan tolka sina barns signaler bättre än någon annan. För att kunna ta del av föräldrarnas kunskap och erfarenheter av sina barn behöver det finnas en fungerande dialog. Palla (2011) menar att pedagoger har en tydlig strävan efter att ta reda på de bidragande orsakerna till ett i deras ögon sett problematiskt och utmanande beteende hos barn. Persson (2015) lyfter vikten av ett gott samarbete mellan förskola och föräldrar då detta möjliggör att en negativ utvecklingsspiral hos barn kan vändas i positiv riktning. I läroplaner och andra styrdokument beskrivs mål som förskolans verksamhet ska sträva efter att uppfylla. Tallberg Broman (2015) menar att för att kunna nå målen gällande lärande, utveckling, hälsa och välbefinnande är det viktigt att ha etablerat ett samarbete mellan föräldrar och förskola. Samarbete mellan pedagoger och föräldrar möjliggör ett stöd i föräldrarollen och vid ett positivt samarbete utvecklas en trygghetskänsla hos föräldrar.

Broberg, Hagström, Broberg (2012) betraktar förskolan som en del av samhällets föräldrastöd och ett värdefullt ”bollplank” för föräldrar. För att etablera ett föräldrastöd behöver både föräldrar och pedagoger i förskolan förstå sina roller som omsorgsgivare för barnet. Föräldrar kan samtala med pedagogerna i verksamheten vid oro eller när vardagen känns svår. De lyfter också vikten av hur pedagoger förmedlar sin kunskap om små barn till föräldrar är avgörande för hur föräldrar upplever stödet från förskolan. Persson (2015) menar att ju yngre barnen är desto mer verkar förskolan som kompensering för den föräldern som är frånvarande under dagen då barnen vistas i verksamheten. För att verka som ett stöd krävs det att pedagogerna har förståelse för att ett barns beteende kan se olika ut hemma och på förskolan. För att nå föräldrarnas syn på detta krävs en dialog mellan pedagoger och föräldrar. Persson (2015) visar på samma slutsats att barns beteende varierar beroende på miljön de vistas i. Han menar att barns utveckling ska ses i relation till de olika erfarenheter barn får i de olika miljöerna de vistas i och hur själva miljöerna ser ut. Sandberg och Ottosson (2010) menar att för att föräldrar till barn i behov av särskilt stöd ska känna trygghet och uppleva stöd från förskolan behöver de få tillgång till information angående barnet och verksamheten och uppleva att pedagogerna är tillgängliga vid föräldrars behov av att samtala. Persson (2015) belyser att det finns ett behov av att utveckla förbättrade samarbetsformer både mellan personal i förskolan och mellan föräldrar och personal.

2.2 Kommunikation

Många faktorer spelar in för att etablera ett fungerande samarbete mellan förskola och föräldrar. Sandberg och Ottosson (2010) menar att pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd lägger stor vikt vid att kommunikationen mellan dem kan utgöra en bidragande faktor mot ett gott eller utmanande samarbete. För att möjliggöra kommunikationen mellan pedagoger och föräldrar behöver båda parter både förstå och kunna göra sig förstådda. Sandberg och Ottosson (2010) nämner att en av förskolans uppgifter är att tillhandahålla information på ett förståeligt sätt och tydliggöra mål och aktiviteter inom verksamheten. Sandberg och Ottosson (2010) visar i sin studie på att den dagliga kommunikationen anses lika viktig som samtalet under utvecklingssamtal och övriga möten i verksamheten och att föräldrar bör ges möjlighet att kunna påverka förskolan inom läroplanens ramar och mål. Tveit och Cameron (2013) menar att samverkan handlar om mer

än att närvara och delta vid utvecklingssamtal och utformandet av handlingsplaner. Föräldrarna bör känna att de har inflytande och kan påverka sitt barns vardag i verksamheten och ges möjlighet att ge synpunkter på utformandet av verksamheten. Tveit och Cameron (2013) menar att det krävs en insats från föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och pedagoger där de bör delge varandra information angående det enskilda barnet, delta under möten och diskussioner där synpunkter läggs fram angående barnet i fråga för att nå ett fungerande samarbete på lika villkor.

För att i samarbetet kunna skapa en atmosfär där synpunkter och information kan presenteras bör pedagoger och föräldrar visa respekt för varandra och de olika synpunkter, värderingar och val som kan rådda. Tveit och Cameron (2013) menar att det ligger en större belastning på föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Pedagogerna har sin arbetstid att förbereda sig på inför samtal, reflektera över det enskilda barnet och ta del av information som finns i verksamheten. Föräldrar å andra sidan ska ta del av information, reflektera över den och delta på olika möten i verksamheten på tiden utöver sin arbetstid. I föreliggande studie framkommer det att föräldrar till barn i behov av särskilt stöd upplever att det är tidskrävande att sätta sig in i förskolans och övriga instansers information då de förutom arbete ska uppfylla uppfostringsansvaret för ett barn i behov av särskilt stöd.

2.3 Utmaningar i samverkan

Sandberg och Ottosson (2010) lyfter att pedagogerna i studien anser sig ha för lite utbildning kring samverkan mellan pedagoger och föräldrar i förskolan. I studien menar pedagogerna att de saknar utbildning i samtalsteknik, attityd och krishantering. Tuula Vuorinen och Anette Sandberg (2008) har skrivit en studie om förändring i samarbete mellan förskola och hemmet där de framhåller vikten av att kunna relatera till och bemöta människor i olika situationer inom förskoleverksamheten för att etablera en god samverkan mellan pedagoger och föräldrar. I Sandberg och Ottossons (2010) studie finner man samma slutsats och även vikten av att pedagoger har erfarenhet av att arbeta med barn och förmåga att handla efter sunt förnuft lyfts här. Sandberg och Ottosson (2010) menar att hur man personligen uppför sig i bemötandet med andra människor kan se olika

ut och kan leda till att de involverade upplever mötet på skilda sätt. Sandberg och Vuorinen (2010) menar att det finns faktorer som utmanar en god samverkan. Dessa faktorer kan bero på att pedagoger och föräldrar inte delar samma syn på värden, trosuppfattning och traditioner. Även tidsbrist, personalbrist och stress är exempel på utmanande faktorer. Ett samarbete kräver förståelse och respekt. Mulinari (2005) är fil dr i sociologi och professor i genusvetenskap. Hon menar att för att kunna få en bredare syn och förståelse för en människa bör människan ses ur ett intersektionellt perspektiv. Detta betyder att se till faktorer som bestäms utifrån till exempel ras, kön, det synliga och även till de osynliga kategorierna till exempel en människas intressen och erfarenheter. Mulinari (2005) menar att det är korsningen där kategorierna möts som utgör människan och detta perspektiv kan möjliggöra en ökad förståelse vilket kan leda till ett annorlunda bemötande mellan pedagoger och föräldrar. Tveit och Cameron (2013) menar att det finns en risk att föräldrar blir passiva observatörer i mötet med förskolan i en stressfylld vardag. För att undvika detta bör pedagogerna ge tid och möjlighet för föräldrar att förbereda sig inför möten och göra samtalen mellan föräldrar och pedagoger så förståeliga som möjligt. Förståelse av innehållet leder till att föräldrar upplever delaktighet i utformandet av verksamheten såväl som det enskilda barnets individuella utvecklingsplan. Föräldrars delaktighet i verksamheten kan leda till att nya synvinklar kan belysas och diskuteras mellan pedagoger och föräldrar.

2.4 Barnens vinning på samarbete

Sandberg och Ottosson (2010) visar att i Sverige går de flesta barn i behov av särskilt stöd i vanlig förskola, dvs en förskola för alla. Tveit och Cameron (2013) lyfter vikten av att barn i behov av särskilt stöd får umgås och stimuleras av andra barn. Sandberg och Ottosson (2010) visar att det skiljer sig märkbart mellan olika förskolor gällande kunskap om och motivation att förse barn i behov av särskilt stöd med den extra insats de behöver. Här lyfts också behovet för barn i behov av särskilt stöd att få leva så normalt som möjligt och för att möjliggöra detta krävs ett fungerande samarbete så föräldrar känner tryggheten med att lämna sina barn på förskolan. Persson (2015) framhåller vikten av att barn har en förmåga att läsa av föräldrars röstläge, kroppsspråk och attityd. Om barnet känner positiva signaler från föräldern ökar chansen för barnet att skapa goda relationer och uppleva goda

erfarenheter. Persson (2015) menar att barns utveckling och lärande stöds genom att låta de två viktigaste miljöerna i barns liv får möjlighet att komplettera varandra. Vidare menar Persson (2015) att just samverkan utgör ett centralt tema gällande utsatta barn och barn i behov av särskilt stöd då ett fungerande samarbete kan leda till tidigare upptäckter och därmed tidigare insatser möjliggörs för barnet i behov av särskilt stöd. Palla (2015) menar att för att gynna barnet är former för att förbättra och utveckla samarbetet mellan pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd stort.

2.5 Sammanfattning tidigare forskning

Tidigare forskning visar på vikten av ett fungerande samarbete. En god samverkan behövs för att få föräldrars synpunkter kring sina barn som i sin tur leder till en större förståelse av ett barns beteende. För att etablera en god samverkan mellan föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och pedagoger lyfter forskningen fram att bemötandet från pedagogerna spelar stor roll för hur samverkan upplevs av föräldrarna. Kommunikationen mellan pedagoger och föräldrar bör vara respektfull och vara öppen för olika synpunkter och värderingar. Informationen till föräldrar bör vara förståelig så föräldrarna känner sig delaktiga och upplever att de kan påverka. Forskningen tydliggör hur föräldrar och pedagoger upplever samverkan vilket är relevant för mina frågeställningar. Utmaningar i samverkan lyfts fram i forskningen. Tidsbrist är en faktor som nämns av både pedagoger och föräldrar som en utmanande faktor för en god samverkan. För att möjliggöra föräldrars deltagande i verksamheten krävs det att de har tid att ta till sig information, vilket i sin tur kan leda till nya synvinklar inom verksamheten. Här visar forskning på hur samverkan kan utvecklas genom nya synvinklar vilket jag söker i mina frågeställningar. Barn i behov av särskilt stöd behöver umgås med andra barn och för att möjliggöra detta krävs det att föräldrarna känner trygghet att lämna sina barn i förskolan. Hur vuxna bemöter varandra påverkar barnens chanser att skapa goda relationer. En god samverkan mellan föräldrar med barn i behov av särskilt stöd och pedagoger möjliggör att behovet av stöd upptäcks tidigare och tidigare insatser kan sättas in.

3. Teori

Tomas Englund är professor i pedagogik och det är hans slutrapport från forskningsprojektet ”Utbildning som deliberativ kommunikation” som detta kapitel baseras på. Den deliberativa kommunikationen har sitt ursprung i John Deweys idéer om öppen kommunikation inom och mellan grupper med fokus på demokrati i utbildningsavseende. Den tyske filosofen Jürgen Habermas vidareutvecklade Deweys tankar kring kommunikation och belyser vikten av att parterna som för diskussioner och samtal bör agera på lika villkor. Habermas har utvecklat idén om alla medborgares kommunikativa rättigheter som förutsättning för det politiska deltagandet, den idén som också kan föras vidare till idén om institutionaliserad deliberativ kommunikation Englund (2011).

3.1 Deliberativt samtalsklimat

Den deliberativa demokratins grundidé som förespråkas av Jürgen Habermas syftar till att beslutsfattandet i ett deliberativt samtal bör diskuteras och motiveras mellan de medverkande parterna i samtalet Englund (2011). Deliberation – kan definieras som ett ömsesidigt nyanserat övervägande av olika alternativ. Deliberation har en stark koppling till demokrati, en förståelse för hur demokrati kan och bör fungera. Den deliberativa demokratin ses som ett normativt politiskt projekt. Man bör bli enig om vad man är oenig om, vilka alternativa beslut som kan fattas och vilken procedur som bör råda för att fatta beslut. Grundidén är att beslutsfattandet bör motiveras och diskuteras grundligt mellan alla ingående parter. Englund (2011) pekar på fem kriterier för att värdera om det förekommit deliberativ kommunikation. Dessa fem är följande:

1. Utrymme ges till olika argument och skilda synsätt ställs mot varandra
2. Tolerans och respekt visas för den andre genom att lyssna på dennes argument
3. Det finns en strävan att komma överens eller åtminstone komma till temporära lösningar
4. Traditionella uppfattningar och auktoriteter kan ifrågasättas
5. Löser olika problem respektive belyser olika problem utifrån skilda synpunkter genom argumentativa samtal, men utan ”läraren” närvarande.

Englund (2011) menar att kommunikationen i ett deliberativt samtal bör innehålla visad respekt mot parterna i samtalet angående skilda synsätt och lyssna till olika argument som lyfts under samtalets gång. Englund (2011) pekar på en gemensam strävan av parterna i samtalet att komma överens. Englund (2011) lyfter fram att var och ens värderingar och synsätt man har med sig hemifrån eller från miljöer som varit betydelsefulla blottläggs och konfronteras med andra. Då respekten är en viktig del i ett deliberativt samtal lyfter Englund (2011) en tänkvärd fråga; om alla slags synpunkter och perspektiv kan/ska respekteras i ett deliberativt samtal – exempelvis fundamentalistiska synpunkter, antidemokratiska hållningar m.fl., kan det fortfarande anses som ett deliberativt samtal? Under deliberativa samtal menar Englund (2011) att det kan konstateras efter att synpunkter och argument lyfts i ett samtal att parterna inte kan komma överens om en lösning. Oenighet menar Englund (2011) bör leda till försök från parterna att hitta nya infallsvinklar och på så sätt drar parterna lärdom av de olika argument som lyfts i diskussionen.

3.2 Utmaningar i deliberation

En utmaning i deliberation menar Tveit och Cameron (2013) kan vara när en förälder ska delta i diskussioner. För en riktig medverkan bör diskussionen ske på lika villkor där alla parter får presentera sina synpunkter och en förhandling ska äga rum mellan de medverkande parterna. Tveit och Cameron (2013) lyfter vikten av att visa respekt för den andra parten i ett deliberativt samtal. Tveit och Cameron (2013) menar att faktorer som utmanar deliberation kan vara parternas olika bakgrund, sociala positioner och olika kunskapsbaser. En utmanande faktor som Tveit och Cameron (2013) lyfter i sin studie kan vara om pedagoger genom att vara illojala mot föräldrar, dessa samtal ställer krav på de professionella gällande samtalskompetens och poängterar att pedagogerna bör vara medvetna om att de ofta kan ha med sårbara människor att göra och då agera på ett passande sätt. En utmaning i ett deliberativt samtal menar Tveit och Cameron (2013) kan vara när parterna inte är jämställda i den kommunikativa och kognitiva kompetensen.

3.3 Kritik mot deliberativ kommunikation

Den mest återkommande kritiska frågan till den deliberativa modellen är frågan om bristande jämlikhet Englund (2011). Människor har olika förmågor och olika kompetens till att kunna göra sig hörda eller att få människor att lyssna på dem. Englund (2011) menar att i en deliberativ demokrati ska alla värderas lika men det kan finnas en risk att det är de resursstarka som har förmågan att argumentera är de som blir hörda. Englund (2011) menar att det finns kritiker mot deliberation som menar att en verbal elit skulle bli hörda och de resurssvaga skulle utestängas. Englund (2011) menar som motkritik att det handlar om hur varje deliberativ situation tar form och hur makten konstrueras som möjliggör allas lika värde i ett deliberativt samtal. En annan form av kritik som Englund (2011) pekar på grundar sig i en uppfattning om att demokrati bäst sköts av en elit och att människor som inte är insatta eller har intresse för de olika frågeställningar som det ska beslutas om inte blir hörda.

Då mina frågeställningar syftar till upplevelser och tidigare forskning visar på att kommunikation är en avgörande faktor i samverkan använder jag mig av Englunds fem kriterier som utmärker ett deliberativt samtal i min analys. De centrala begreppen i kriterierna visar hur kommunikationen mellan pedagoger och föräldrar bör gå till för att möjliggöra en samverkan mot positiv riktning.

4. Metod

I detta kapitel redogörs för metodval, upplägg, genomförande och de etiska val jag tagit hänsyn till utifrån studiens syfte och utformning.

4.1 Metodval djupintervjuer

Jag har valt forskningsmetod baserat på syfte och frågeställningar. Utifrån dessa ansåg jag en kvalitativ undersökning som lämplig. För att få en djupare syn på föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och pedagogers upplevelser kring samverkan har jag valt att göra kvalitativa djupintervjuer. Under en intervju kan det skapas en positiv kontakt. Det kan ge ett klimat som gör att personen som blir intervjuad kan öppna sig mer och ge mer utvecklade svar än vid till exempel en enkätundersökning. Syftet med intervjuerna är att komma åt tankar kring upplevelser hos föräldrarna och pedagogerna. Genom följdfrågor under intervjuernas gång kan man på så sätt få en inblick i mer än vad som var tänkt under frågeställningarnas uppkomst. Kvalitativa studier kan använda sig av ett fenomenologiskt förhållningssätt. Med detta menas att personen som intervjuar har ett intresse av att förstå sociala fenomen utifrån de deltagande parternas egna perspektiv. Kvale (2014) menar att världen beskrivs som den enligt de deltagande i studien upplevs.

Bryman (2011) riktar kritik mot kvalitativ forskning där han framhåller att då forskaren bestämmer inriktningen efter eget intresse kan undersökningarna bli alltför impressionistiska och subjektiva. För att intervjuernas frågeställningar och följdfrågor inte ska bli partiska eller vinklade är det bra att ha detta i åtanke. Bryman (2011) menar att kvalitativ forskning oftare lägger tonvikten på ord än på kvantifiering vid insamling av data. Med kvalitativ forskningsintervju menar Kvale (2014) att man kan få en helhetssyn av människan. Det ger en inblick i den värld hen lever i baserad på hens erfarenheter, farhågor och känslor. Han framhåller att i denna typ av intervju leds den intervjuade av forskaren till vissa teman men inte till några bestämda uppfattningar. Metoden består av öppna frågor där forskaren håller fokus på temat.

4.2 Urval och undersökningsgrupp

Jag har valt personer som är verksamma inom förskola i dagsläget eller har barn i behov av särskilt stöd inom verksamheten i dagsläget för att få en inblick i hur det är nu och för att få så rika och aktuella svar som möjligt. Kvale (2014) menar att då intervjuer berör vad de medverkande i urvalsgruppen upplevt i det förflutna är det viktigt att som forskare överväga urvalsgruppens förmåga att komma ihåg vad de upplevt.

Undersökningsgruppen består av 4 pedagoger och 4 föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Pedagog 1 är ca 50 år och är verksam i förskolan sedan 25 år tillbaka. Pedagogen har under dessa år haft kontinuerlig kontakt med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och erfarenhet av samarbete mellan förskola och föräldrar. Pedagog 2 är ca 50 år och har varit verksam inom förskola i mer än 25 år. Pedagogen har i sitt arbetsliv haft kontakt med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och har erfarenhet av olika situationer inom området, samverkan mellan förskola och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Pedagogen har även haft kontakt ett flertal gånger med andra instanser gällande barns olika stödinsatser. Pedagog 3 är i 35 års åldern och är verksam inom förskola. Pedagogen har arbetat på olika förskolor och har erfarenhet av olika former av samverkan mellan föräldrar och förskola. Pedagog 4 är i 25 års åldern och har varit verksam i ca 5 år i förskola. Denna pedagog har lite erfarenhet av samverkan med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Jag har valt att intervjua denna pedagog för att få en synvinkel på samverkan från någon som inte har så mycket erfarenhet av samverkan med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och kanske nytänkande kring samverkan mellan föräldrar och förskola. Förälder 1 har 4 barn varav det ena barnet är en 5 år gammal pojke som är i behov av särskilt stöd. Förälder 2 är en ensamstående mamma med en 4 år gammal pojke i behov av särskilt stöd. Pojken har vistats hemma med mamma till tre års ålder. Förälder 3 har två barn i åldern 3 och 5 år. Pojken som är 3 år och i behov av särskilt stöd har gått på förskola sen ett års ålder. Förälder 4 har 2 barn i åldrarna 4 och 8 år. Flickan som är 4 år har behov av särskilt stöd och storebror går i skolan och har stödinsatser under dagen i skolan.

Jag tog kontakt med de medverkande i intervjun genom att ringa till pedagoger på skilda förskolor och informera om syftet med min studie. Jag informerade föräldrarna om studiens syfte genom ett brev på förskolorna där jag skrev mitt telefonnummer så de kunde nå mig om de beslutade sig för att medverka i min studie. Jag har redogjort för alla inblandade att det är helt konfidentiellt och inget i min studie kommer att kunna härledas till dem. I kapitlet Resultat kommer jag att benämna de medverkande personerna i intervjuerna som pedagog 1, pedagog 2 osv och likadant kommer jag att benämna föräldrarna som förälder 1, förälder 2 osv. Detta för att inte på något sätt kunna härleda identiteten hos de medverkande personerna.

4.3 Genomförande

För att skapa goda förutsättningar för djupintervjuerna valdes att provintervjua en pedagog för att få hans synpunkter på frågeställningarna och bemötandet under intervjutillfället. Detta för att få en annan åsikt och infallsvinklar. Intervjuerna har skett hemma hos respektive pedagog/förälder för att skapa en trygghetskänsla hos de medverkande. Före intervjuernas början har vi tagit en kopp kaffe eller te och pratat lite allmänt för att få en avslappnad stämning. Jag informerade de medverkande vid intervjutillfällena när jag startade inspelningen av samtalet. Detta resulterade i att samtliga intervjutillfällen fortlöpte i en avslappnad samtalsatmosfär och varade mellan 1 – 1 ½ timme. Jag använde mig av en semistrukturerad intervjumetod som utgår ifrån frågeområden där följdfrågorna varierar. Frågeområdena i min intervju ligger som bilaga 1.

4.4 Etiska överväganden

Jag har tagit del av Vetenskapsrådets information gällande etiska överväganden och agerat på följande vis under min studie. Vetenskapsrådet (2002) har fyra huvudkrav på forskning. För att uppfylla informationskravet som innebär att som forskare informera de forskningen berör om dess syfte har jag vid första samtalet med de personer som medverkar i studien talat om vad forskningen handlar om och dess syfte. För att

uppfylla informationskravet ska de berörda ges en beskrivning av hur undersökningen ska genomföras. Jag har informerat de berörda om innebörden av djupintervju och hur intervjuerna genomförs.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Jag har i och med detta tagit kontakt med personer jag har tidigare kännedom om eller bekantas kännedom. Jag har tagit telefonkontakt med pedagoger då jag upplever att det är lättare att tacka nej om fallet skulle vara att man avböjer medverkan. Jag har under vårt första samtal med personerna informerat dem om att de får avbryta om och när de vill och att de kan få be att bli strukna ur forskningsmaterialet om de önskar. När de har tackat ja till att medverka i studien har jag bett om deras samtycke.

Då det handlar om intervjuer som kan komma att beröra känsliga ämnen har jag lagt stor vikt vid att förtydliga konfidentialitetskravet gentemot de berörda personerna i studien. Detta har jag gjort genom att tänka efter så absolut inga detaljer i mitt färdigställda arbete kan härledas till de medverkande i intervjuerna. Jag har även erbjudit de medverkande i intervjuerna att få läsa vad som skrivits av mig. Det ska var praktiskt omöjligt att kunna identifiera de enskilda personerna. Jag har tydliggjort för personerna som medverkat i intervjuerna att informationen jag fått från intervjuerna endast kommer att användas i forskningsmaterial och på så sätt uppfyller detta nyttjandekravet. Efter intervjuerna har jag berättat för de berörda personerna om var de kan ta del av mitt forskningsresultat när det publiceras.

4.5 Analysmetod

Jag installerade en app på min telefon för att kunna spela in intervjuerna. På så sätt får man ut mer än bara det sagda ordet så som tonläge och suckar. Jag gjorde anteckningar efter varje intervju om det var något jag ville förstärka eller komma ihåg speciellt till min analys av materialet. För att analysera transkriberade jag inspelningarna av intervjuerna. Jag spelade upp och lyssnade noggrant igenom intervjuerna och skrev ner de sagda orden och markerade sidan om vid pauser och andra ljud under samtalet. Om

något var utmärkande eller jag ville komma ihåg något extra markerade jag detta med en parentes runt. Jag skrev ut det transkriberade materialet och läste det många gånger för att hitta teman i materialet. Jag markerade liknande teman med överstrykningspennor i olika färger. Under min analys använde jag mig av meningskodning vilket Kvale (2014) benämner som att man använder ett eller flera nyckelord i materialet för att knyta ihop en större textdel. Kvale (2014) menar att kodning till stora delar är en viktig del av grundad teori. Den öppna kodningen inom grundad teori syftar på en process där man behandlar data på olika sätt genom att bryta ner, undersöka, begreppsliggöra och kategorisera. Genom detta tillvägagångssätt har jag kommit fram till följande fem kategorier: Bemötande, samverkan, konflikt, åtgärder för en bättre samverkan och det enskilda barnets behov. Dessa kommer jag att redogöra för i följande kapitel.

5. Resultat

Här presenterar jag resultaten jag kommit fram till genom min analys av intervjuerna i min studie. Jag kunde urskilja fem kategorier som utmärkte sig och har stor påverkan på hur samverkan kan fungera och hur den upplevs av de medverkande föräldrarna och pedagogerna i studien. De fem kategorierna är följande: bemötande, samverkan, konflikt, åtgärder för en bättre samverkan och det enskilda barnets behov.

5.1 Bemötande

Viljan hos pedagoger att möta föräldrar på ett positivt sätt var gemensamt för alla. Under samtliga intervjuer med föräldrar och pedagoger var tillit ett återkommande begrepp. Pedagogerna i min studie poängterade att det var än viktigare att skapa en relation där ledordet var tillit till föräldrar som hade barn i behov av särskilt stöd. Ödmjukhet, förståelse och ärlighet ansåg pedagogerna som viktigt i etablerandet av en god relation. En pedagog i min studie ansåg att även nyfikenhet är något som är väldigt viktigt att förmedla i mötet med föräldrar första gången, att intresse visas för just dem och deras familj och barnet som ska börja på förskolan. För att kunna möta föräldrar på ett bra sätt som kan skapa tillit ansåg en pedagog i min studie att det var viktigt att man hade en öppen dialog där man försöker läsa av föräldrarna och därmed lägga ribban för samtalet efter det. Detta menar föräldrar i min studie kan uppnås när de upplever att pedagogerna lyssnar på dem och deras synpunkter. Utifrån ett deliberativt synsätt strävar pedagoger efter att föra ett samtal där hon lyssnar till föräldrarnas åsikter och argument som kan leda till lärdom av andras synsätt och etablera en förmåga att se saker ur nya synvinklar. Gemensamt pekade pedagogerna i min studie på vikten att tydliggöra för föräldrar att vi tillsammans ska verka för att skapa de bästa förutsättningarna för barnet. Detta kan uttryckas genom följande citat: ”Man måste fylla på förtroendepotten, innan man börjar ta av den” (Pedagog 3).

Gemensamt menar föräldrarna i min studie att de vill uppleva ett leende och ett glatt bemötande från pedagogerna. Två av föräldrarna i min studie tog upp vikten av att de upplevde att deras barn trivdes och var till synes nyfikna vid första besöket på förskolan. Ett par föräldrar i min studie upplevde att miljön på förskolan var stressfull och upplevde detta vara jobbigt, de ville uppleva att pedagogerna på förskolan utgör ett

lugn och att miljön på förskolan var harmonisk. Föräldrar i min studie upplevde en känsla av trygghet när pedagogerna fick dem att känna att de var viktiga och deras kunskap om sitt barn var viktig för förskolan. Följande citat visar vilken skillnad bemötandet gör: ” När jag kom till förskolan första gången var jag jätteorolig hur det skulle gå, men när jag kom in genom dörren och möttes av ett leende och en varm hand så kändes det bättre och sen blev det jättebra” (Förälder 2).

5.1.2 Målen

Upplevelser av samverkan i den dagliga kontakten med föräldrar i verksamheten skiljde sig åt mellan pedagogerna i min studie. Ett par av pedagogerna ansåg att den vardagliga kontakten vid lämning och hämtning ofta var stressfull vilket ledde till att de kände sig tidvis otillräckliga. En pedagog tog upp ett återkommande problem när hon upplevde att hon inte räckte till. Pedagogen arbetar olika tider och över olika avdelningar. Vid öppningar och stängningar händer det ibland att hon överlämnar barn som hon inte arbetat med under dagen till föräldrar. När föräldrar frågar hur dagen varit kan information från andra pedagoger bara återberättas och har inte upplevts.

En annan pedagog i min studie svarade följande på frågan vad man gör när tiden inte räcker till för att möta föräldrar på bästa sätt:” Att inte ha tid till föräldern när de kommer är inget alternativ, det får man lösa i arbetslaget eller vänta med det man håller på med, det är än viktigare med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd” (Pedagog 3). Detta kan visa på ett deliberativt perspektiv där pedagogen strävar efter att visa tolerans gentemot föräldern. Stress var en faktor som några av föräldrarna upplevde som jobbigt när de hämtade eller lämnade, att det inte fanns tid. En förälder upplevde det positivt att en pedagog påminde om lappar som skulle lämnas eller att de behövdes extra kläder, även om det var femte gången hon sa det var det på ett vänligt sätt. Det framkom att det påverkar mycket hur vi möter varandra. En förälder sa så här: ”Hon liksom känns som hon hela tiden tycker allt är jobbigt och om jag ändrar tid eller nåt så blir hon sur, alltså hon säger inget dumt eller så men man märker det på hela sättet” (Förälder 4).

Samverkansformer mellan föräldrar och pedagoger på förskolor ser olika ut. Föräldrar till barn i behov av särskilt stöd har ofta fler möten att delta vid och fler instanser än förskola är ofta involverade i barnets utvecklingsplan. Detta leder till att samverkan på

förskolan blir mer tidskrävande för pedagoger och föräldrar då det krävs fler möten för att utarbeta rutiner och hitta rätt verktyg för att möta just det enskilda barnet.

Gemensamt för pedagoger och föräldrar i studien är att samtliga vill känna tillit och uppleva positiva möten. De har samma mål och samma uppfattning om att det som kan utmana målen kan bero på arbetsmiljö, organisationen och kunskap hos pedagogerna om hur anknytning etableras i praktiken på ett positivt sett.

5.2 Samverkan

5.2.1 Upplevelser av samverkan

Pedagoger och föräldrar ansåg att det var viktigt att jobba mot samma mål hemma och på förskolan som kontinuerligt följs upp genom möten och diskussioner mellan pedagoger och föräldrar. Pedagoger i min studie lyfter vikten av att under dessa möten kunna stötta föräldrar vid oro och om behov finns kunna guida föräldrar vidare till instanser med större erfarenhet inom de områden som barnets behov kräver. Föräldrarna i studien hade olika upplevelser gällande inkludering i utvecklingsplanerna för det enskilda barnet och om hur stödåtgärderna fungerar i praktiken. En förälder upplevde att tillsammans med pedagogerna på förskolan bestämde de gemensamt vilka former av stöd som behovet hos barnet krävde och hur det skulle förverkligas i förskolan. De upprättade en handlingsplan med gemensamma mål för förskola och hem. Föräldern var positiv till detta men när det skulle fungera i praktiken glömdes det bort på grund av personalbrist eller tidsbrist. Detta kan visas i följande citat: ”Mitt barn ska ha hjälp av en assistent men om nån är sjuk så får den vara vikarie istället och mitt barn missar den hjälp han ska ha, det känns inte helt okej alltså ” (Förälder 2).

En förälder upplevde utvecklingssamtal och upprättande av handlingsplan som om de körde över henne. Hon menade att de redan bestämt vad som skulle vara med och hon bara behövde godkänna och skriva under och detta är inte okej. Hon upplevde det som om pedagogerna skulle se henne som en dålig mamma om hon inte skrev under eller ifrågasatte något. Så här får det ju inte gå till!

I mitt material framkommer det att föräldrar kan gå i försvar och kan ha svårt att ta till sig information som ges av pedagoger, vilket visar på att det individuella barnet avviker från normen och är i behov av särskilt stöd. Pedagogerna i studien menar att det viktiga

i samtalen när informationen angående utmaningarna som upplevs kring barnet är att samtidigt belysa barnets positiva egenskaper och framsteg för att möjliggöra ett fortsatt förtroende i relationen med föräldrarna. En av pedagogerna i min studie pekar på vikten av att försöka hitta en balans i samverkan mellan barnets och föräldrarnas behov och förskolans möjligheter. Detta är ett exempel på hur deliberativ kommunikation kan praktiseras. Tveit och Cameron (2013) menar att ett krav som ställs på professionella angående ett deliberativt samtal är att de bör agera på ett passande sätt där deras medvetenhet om att parterna kan vara sårbara visar sig genom att i samtalet visa respekt och tolerans. En pedagog i min studie menade att samverkan med föräldrar innebär att vara ett stöd där pedagogerna ser till det enskilda barnets behov och anpassar verksamheten i den mån det är möjligt. Pedagog uttryckte sig på följande sätt:

” Det är inte min uppgift att kräva en diagnos eller att upplysa föräldrarna att de behöver göra en utredning utan jag fokuserar på lösningar, jag tittar på vad barnet har för behov och utgår ifrån dom och försöker tillsammans med föräldrarna att hitta lösningar på dessa” (Pedagog 3).

Upprättandet av handlingsplaner sker i samråd med föräldrarna. Pedagoger i studien menar att de använder normalt språkbruk i samtalen och att det vanligtvis inte förekommer fackord inom området om det kan undvikas. En pedagog uttrycker detta på följande sätt:” Man får ju prata med bönder på bönders vis, som man säger” (Pedagog 3). Utifrån ett deliberativt perspektiv kan detta tolkas som ett sätt där pedagog strävar efter att stärka relationen mellan henne och föräldern då hon anpassar sitt språk och förhållningssätt till föräldrarnas personlighet. Pedagog 1 menar att vid samtal med föräldrar blir det uppenbart om de förstår eller ej beroende på svaret föräldrarna ger. Vidare menar pedagog att ett sätt att få syn på om föräldrarna förstår eller ej är att ställa frågor som kräver mer svar än ja eller nej, exempelvis frågan Vad tycker ni? Pedagog lyfter betydelsen av att inte gå i försvar som pedagog och vara påstridig om föräldrarna inte vill eller kan förstå samtalets mening. Föräldrar tar upp vikten av att ansvarspedagogen för deras barn är någon de har etablerat tillit och förtroende för. Föräldrar i min studie menar att de har lättare för att ta till sig information angående sitt barn som är av känslig karaktär om informationen kommer från en pedagog de känner förtroende för och har en god relation till. Känslan hos föräldrar när pedagogerna är tillgängliga kan leda till goda samverkansmöjligheter.

” Ibland har det varit jobbiga perioder både för han och för mig och då har vi träffats oftare och det känns bra och hon som jobbar där säger att om det är något jag tänker på eller oroar mig över så är det bara att säga till så hittar hon tid till mig” (Förälder 1). Sandberg och Vuorinens (2008) studie pekar på att integritet är något som upplevs och förhandlas fram genom samverkan med andra.

5.2.2 Upplevelser kring samverkan mellan föräldrar, förskola och andra instanser

Min analys av materialet visar att en gemensam faktor är att föräldrar och pedagoger upplever att många åsikter från olika instanser är involverade i stödinsatser för det enskilda barnet. Föräldrar i studien har upplevt möten där deltagare från logopeden, habiliteringen, socialen och förskolan suttit med. Föräldern beskrev att hon upplevde oro under mötet. Pedagoger som deltagit under möten med olika instanser upplevde att parterna i diskussionen pratade över huvudet på föräldern och frågade förbigående om medhåll från föräldern gällande stödinsatserna som diskuterades. Pedagogen menar att föräldrar måste vara väldigt starka och kunna säga stopp, vad menar ni nu? om innehållet i diskussionen mellan parterna inte är förståeligt. Samtliga pedagoger hade haft kontakt med BVC vid oro kring ett utmanande beteende hos barn eller om föräldrarna haft svårt att acceptera att deras barn har behov av särskilt stöd. Föräldrarna kunde då guidas vidare till BVC för ett andra utlåtande gällande det enskilda barnet.

Min analys visar på att det är ofta till pedagogerna på förskolan som föräldrarna i första hand uttrycker sin oro kring sitt barn. Pedagogerna i studien menar att det bör ingå i uppdraget som förskollärare att hjälpa föräldrar hitta vägar som är bäst för dem och kanske leda dem vidare till andra instanser. Ett exempel på en faktor som kan utmana samarbetet mellan förskola och föräldrar visar min studie kan vara att föräldrarna har accepterat att deras barn är i behov av särskilt stöd men organisationsmässigt förverkligas inte stödinsatserna. En anledning kan vara att förskolechefen vill avvakta med att sätta in resurser. Pedagoger i studien menar att det är ett stort steg för föräldrar att acceptera att deras barn avviker från det normativa. När stödinsatserna uteblir finns det risk för att förtroendet för förskolan minskar. Pedagog 2 uttryckte på följande sätt hur föräldrar hon mött resonerade kring att inga stödinsatser sattes in när behovet fanns:” Deras barns tid är ju nu, så varför görs inget” (Pedagog 2).

5.3 Konflikt

5.3.1 konflikt mellan pedagog och föräldrar

I analysen av mitt material framkom det faktorer som kan bidra till uppkomst av konflikt mellan pedagoger och föräldrar. En orsak till konflikt menade föräldrar kunde vara när de upplevde ett negativt bemötande från en ny vikarie. En förälder hade upplevt ett möte innehållande negativ kritik angående hennes barns beteende på följande sätt:” En vikarie var där och när jag hämtade bara hon suckade och klagade över allt han gjort under dagen som var fel och då blev jag arg som fan! ja, jag blev nog mest ledsen egentligen” (Förälder 3).

Min analys visar på en rädsla hos föräldrar att ta upp irritationsmoment med pedagogerna på förskolan då de känner oro över att föräldrarnas negativa kritik mot verksamheten ska drabba deras barn eller leda till dålig stämning. Föräldrar menar att för att lyfta det som irriterar eller förargar föräldern krävs det kontakt med en pedagog de känner förtroende för. Pedagoger anser det viktigt att lyssna till föräldrarnas kritik och lyfta dessa synpunkter i arbetslaget för att motverka uppkomsten av konflikter. Samtliga pedagoger i studien menar att vid konflikt med föräldrar strävar de efter en gemensam lösning och lyfter vikten av att som pedagog inte hålla på sin rätt av prestigeskäl. På förskolan där en av pedagogerna i min studie arbetar möjliggjorde man ett byte av ansvarspedagog för det enskilda barnet. Detta skedde efter upprepande resultatlösa försök att finna en gemensam lösning mellan föräldrar och pedagog. Pedagogerna menar att det är brukligt att förskolechefen sitter med under möte med föräldrar då pedagogerna vill lyfta något i samtalet och undvika missförstånd. Om barnet far illa och pedagogerna inte lyckas nå föräldrarna under upprepade försök till att tillhandahålla relevant information anser pedagogerna i studien att kontakt med socialen bör tas, då det handlar om omsorgssvikt. Följande citat visar att fokus bör läggas på barnet:” Det är viktigt att poängtera att det är för barnets skull vi sitter här och det gagnar inte barnet om vi inte kommer fram till en lösning” (Pedagog 1). Pedagogerna i min studie lyfter vikten av att inte ge upp vid oenighet eller konflikt med föräldrar, ge det tid och försöka möta föräldrarna positivt för att tillsammans komma fram till en acceptabel lösning enligt parterna i diskussionen. Detta kan tolkas ur ett deliberativt perspektiv som att pedagogerna strävar efter att komma överens med föräldrarna eller åtminstone upprätta en temporär lösning.

Föräldrar i intervjun menar att de ibland kan ha svårt att förstå att det i verksamheten inte finns resurser eller hjälpmedlen som utlovats. Pedagogerna känner liknande frustration när det gäller just resurser och hjälpmedel. En pedagog uttryckte det så här ” Jag förstår föräldrar, deras barns tid är ju nu och vi gör ingenting, man önskar att allt hade lösts mycket snabbare. Det känns som om det inte går framåt utan som man måste uppfinna hjulet varje gång” (Pedagog 2). Föräldrar menar att de lätt går i försvarsställning om pedagogerna nämner något som gör att de upplever besvikelse eller sorg över något. En pedagog lyfter vikten av att förhålla sig ödmjuk vid nämnda tillfällen: ”Man vinner inget på att ha ett skyttegravskrig, det gagnar ju aldrig barnet” (Pedagog 3). Gemensamt menar pedagogerna i min studie att för att etablera en hållbar relation bör pedagogerna se till varje förälders livssituation. Pedagogerna betonar vikten av att undvika att ha förutfattade meningar eller döma barn och föräldrar beroende på hur deras levnadssituation ser ut, deras värderingar eller när synsätten skiljer sig från pedagogernas. Vidare menar pedagogerna att deras uppdrag är att se till barnets behov och ge barnet de bästa förutsättningarna som möjligt oavsett hur livssituationen kring dem ser ut. En pedagog uttryckte en möjlig utmaning i mötet med föräldrar så här: ” Föräldrar idag är inte som de var förr, de är mycket mer osäkra och vågar inte sätta gränser för sina barn, de tror de gör rätt men barn behöver ramar för att känna trygghet” (Pedagog 1).

5.4 Åtgärder för bättre samverkan

I mitt resultat är tid ett återkommande begrepp. Gemensamt lyfter pedagoger och föräldrar behovet av mer tid för samtal vilket kan möjliggöra en god samverkan. Föräldrarna i intervjuerna belyser vikten av att samtala i lugn och ro med pedagogerna i verksamheten. Föräldrar i studien menar att de upplever en jobbig situation när de inte blir sedda vid lämning och hämtning av sitt barn. Pedagogerna kände sig otillräckliga när det var stressigt och skulle vilja ha mer tid till att samtala med föräldrarna i vardagen. En förälder uttrycker sig på följande sätt: ” Det skulle vara fler lugna möten men samtidigt är det alltid svårt att hitta tid till dom för det ska alltid hinnas med så mycket, kan man sätta in fler timmar på dygnet hade det varit en bra lösning, hi, hi ” (Förälder 3). Föräldrar i min studie menar att vikarier bör ha bättre kompetens i att möta föräldrarna. Att uppleva ett positivt bemötande av pedagogerna på förskolan framhålls

som viktigt av föräldrar i studien. Vidare menar föräldrarna i min studie att de lägger stor vikt vid hur information förmedlas. Samtliga i min studie menar att en åtgärd som kan förbättra samverkan hade varit att de pedagoger som tar emot barnet på morgonen och överlämnar till föräldrarna på eftermiddagen har upplevt dagen tillsammans med det individuella barnet.

Pedagoger i min studie upplever att det finns faktorer i verksamheten vilka kan åtgärdas för att möjliggöra en bättre samverkan med föräldrar. Ett förslag på en åtgärd kan enligt en pedagog i min studie vara att samordna instanser som är inblandade i barnets stödinsatser. En av pedagogerna i min studie tog kontakt med de inblandade instanserna gällande det enskilda barnet. Ett möte anordnades där de olika instanserna kunde delge varandra information inom de enskilda områdena varpå parterna kunde diskutera och enas om lösningar som såg till barnets behov och kunde ge de bästa förutsättningarna. Ur ett deliberativt synsätt kan detta tolkas som att pedagogen ger utrymme för olika argument och skilda synsätt att ställas mot varandra.

En viktig sak att tänka på menar en pedagog i min studie är att föräldrar till dessa barn i behov av särskilt stöd oftare vill prata ostört. Vidare upplever pedagogen i min studie att föräldrar föredrar att inte ta upp oro kring sitt barn i hallen med kringspringande barn och andra föräldrar. Pedagoger i studien menar att digitaliseringens framfart har lett till att barn kan förmedla sig och kan använda sig av exempelvis en iPad som stöd i vardagen. Samtliga pedagoger lyfter det positiva med att barn som inte kan förmedla sig har haft stor hjälp av en iPad. I denna har barnen kunnat dokumentera sin dag och visa hemma och på förskolan vad de upplevt. En av pedagogerna i min studie upplever att hon saknar erfarenhet och kunskap om att möta föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. För att utveckla sin förmåga angående samverkan tar hon upp att en åtgärd kan vara att pedagoger som inte har så stor erfarenhet bör medverka vid samtal och diskussioner gällande barn i behov av särskilt stöd. Hon menar att detta kräver att det finns medgivande från inblandade parter.

En pedagog i min studie lyfter vikten av att som pedagog tänka på att när man delger information till föräldrar som kan uppröra, bör man tänka på att det ska finnas någonstans de kan vända sig när de tagit till sig informationen och eventuella tankar och frågor från föräldrarna behöver svar. Pedagoger i studien hade haft ett samtal av känslig

natur med ett föräldrapar på en fredag. På måndag kom föräldrarna till förskolan och berättade att de upplevt den längsta helgen i deras liv. När informationen från pedagogen sjunkit in och tankar dykt upp hos föräldrarna hade de ingen att vända sig till då det var helg. Rådet från pedagogen i min studie till andra pedagoger var att det är av stor vikt att föräldrar kan komma samma eftermiddag eller dagen därpå för att lyfta sina frågor och tankar med pedagogerna.

Det rådde delade åsikter mellan pedagogerna i min studie gällande förslag på åtgärder mot förbättringar för att skapa förståelse hos föräldrarna att deras barn har behov av särskilt stöd. En pedagog i min studie menade att föräldrar till barn i behov av särskilt stöd kunde tillbringa en dag i verksamheten tillsammans med barnet för att på så sätt få en egen synvinkel på utmaningarna pedagogerna lyft under samtal med föräldrarna. Ett par andra pedagoger i min studie menar att det inte blir en sann bild föräldrarna får då barnets beteende blir konstlat med föräldern närvarande.

5.5 Det enskilda barnets behov

I resultatet framkommer det tydligt att det finns en enighet att pedagoger och föräldrar vill jobba med barnets bästa för ögonen. Pedagoger och föräldrar belyser detta på olika sätt och i många olika situationer. Det handlar om att förmedla en trygghetskänsla hos föräldrarna som de kan förmedla vidare till sitt barn. Ett sätt att känna trygghet menar föräldrar i studien är att de känner att pedagogerna lyssnar på dem och att de upplever ett positivt bemötande. Pedagoger i min studie lyfter vikten av att få föräldrar att känna att de är kompetenta och att deras synpunkter är viktiga för att vidare förmedla den positiva känslan detta ger till barnen. En förälder menade att det var viktigt för henne att hennes barn visade glädje och nyfikenhet under första mötet med förskolan och dess personal, De hjälpmedel man har i barngruppen, som i grunden är till för att stödja ett speciellt barn, har faktiskt stor positiv effekt på hela barngruppen och det är till stor glädje, att man belyser detta och lyfter detta att det är för att Kalle är på vår avdelning som vi får ta del av detta så man verkligen ger ett lyft åt det barnet som har särskilt stöd. Det är viktigt anser en pedagog att man normaliserar de hjälpmedel man har.

När det gäller barn i behov av särskilt stöd kan det vid uttalade diagnoser finnas strategier för hur man ska möta de olika behoven. Pedagogerna i min studie lyfter vikten

av att se att strategierna kring en diagnos bör ses som en ledtråd. Pedagogerna bör se till det enskilda barnets behov och tillsammans med ledtrådarna anpassa stödinsatserna för det enskilda barnet. En uttalad diagnos kring ett barn menar pedagogerna kan bidra till fördelar såväl som nackdelar. En fördel som pedagogerna i studien lyfter är att barnet eventuellt kan få stödinsatser lättare. En nackdel kan vara att pedagoger i verksamheten ser hinder istället för möjligheter för det individuella barnet. En förälder uttryckte oro kring att barnet skulle börja förskola så här: ”Först blev jag rädd när jag kom till förskolan och jag såg vad de gjorde och tänkte, det klarar aldrig mitt barn, men sen visade det sig att det gick hur bra som helst, dom gjorde efter hans förutsättningar” (Förälder 2).

Pedagogerna i min studie är överens om att det inte krävs en diagnos för att kunna ge barnet stöd och de bästa förutsättningarna för det individuella barnet. Samtliga pedagoger menar att det kan ta längre tid att få stödinsatser för barnet när det inte finns en uttalad diagnos. En pedagog i min studie berättade att det kan handla om att förskolechefen vill vänta med att sätta in extra resurser angående ett barn med utmanande beteende. Pedagogen bad vid ett tillfälle förskolechefen att medverka i verksamheten en förmiddag för att själv få uppleva vad pedagogerna upplevde som utmanande i verksamheten. Detta ledde till att förskolechefen själv upplevde och fick förståelse för det pedagogerna förmedlat till honom och stödinsatser för att ge barnet och barngruppen i helhet de bästa förutsättningarna.

Sammanfattning av resultatet

Gemensamt för de medverkande i intervjuerna var att tid var en viktig faktor i etablerandet av samverkan. Även tillit och trygghet ansågs vara avgörande för hur samverkan upplevdes av föräldrar i studien. Hur bemötandet från pedagogerna upplevdes av föräldrarna i studien hade stor betydelse för den fortsatta samverkan. Föräldrarna menade att ett positivt och varmt bemötande ledde till en positiv utveckling av samverkan med förskolan. Resultatet visade på orsaker som kan bidra till att konflikter kan uppstå mellan föräldrar och pedagoger och även olika sätt att hitta lösningar på dessa som kan möjliggöra att samverkan får en positiv vändning. En gemensam strävan de intervjuade i min studie har är att de vill etablera en god samverkan så de gemensamt kan tillgodose barnets behov.

De viktigaste resultaten för min uppsats och som gav svar på mina frågeställningar om hur samverkan beskrivs och upplevs av pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd har jag delat in i följande fyra kategorier:

1. Tid, tillit och trygghet
2. Bemötande
3. Utmaningar i samverkan
4. Barns vinning av samverkan

Dessa fyra kommer jag att fördjupa i diskussionskapitlet genom att jämföra med tidigare forskning och diskutera resultatens relevans för yrket.

6. Diskussion

I detta kapitel kommer jag att jämföra de fyra viktigaste resultaten i min studie med tidigare forskning och diskutera hur detta är relevant för yrket som förskollärare. De fyra resultaten är Tid, tillit och trygghet, Bemötande, Utmaningar i samverkan och Barns vinning av samverkan. Dessa fyra kommer jag att jämföra med tidigare forskning och visa relevansen för förskollärare.

6.1 Tid, tillit och trygghet

I mina resultat framkom det att tid kan vara en avgörande faktor för hur samverkan upplevs och etableras mellan pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Gemensamt med tidigare forskning visade mina resultat på att tidsbrist kan leda till konflikter mellan parterna. Föräldrar och pedagoger i mina intervjuer upplevde att tiden kunde vara otillräcklig för att uppleva möten i vardagen som positiva, vilket kunde leda till stress hos båda parter. Pedagogerna i min studie menar att det krävs tid för att vara tillgängliga och kunna möta föräldrarnas behov. En pedagog utmärkte sig i resultatet och menade att trots tidsbrist måste pedagoger ta sig tid till att möta föräldrar på bästa möjliga sätt. En tanke är om tiden under dagen kunde fördelas på annat sätt i verksamheten och på så sätt bidra till att pedagoger var mer tillgängliga vid mötet med föräldrarna?

Resultatet visar att för att etablera trygghet och tillit hos föräldrar krävs det tid, förståelse och respekt från pedagogerna. Sandberg och Ottosson (2010) visar på liknande resultat i sin studie där de framhåller att pedagoger behöver vara tillgängliga vid föräldrars behov av att samtala för att föräldrarna ska uppleva en känsla av trygghet och stöd från förskolan. Tveit och Cameron (2013) lyfter att tid är en faktor som avgör hur samverkan upplevs. Hur tiden disponeras kan man som pedagog reflektera över och vad som prioriteras. Delar av riktlinjer och mål i förskolan handlar om föräldrars samverkan och deltagande, därför är det relevant i yrkesrollen som förskollärare att man reflekterar över hur tiden disponeras så målen uppnås. Genom att se över organisationen på förskolan kanske den stress och otillräcklighet som upplevs av pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd kan minskas.

6.2 Bemötande

Samtliga i min studie upplever att bemötandet kan lägga grunden för en fortsatt god samverkan. Pedagogerna i min studie lyfter vikten av att ha en öppen respektfull dialog med föräldrar. Att mötas av en stressad pedagog menar föräldrar i min studie kan leda till att de känner sig illa bemötta. Sandberg och Vuorinen (2008) pekar på liknande resultat och menar att stress och tidsbrist kan leda till konflikter. Föräldrarna i min studie lade stor vikt vid pedagogernas ordval och sättet på hur de uttryckte sig vid bemötandet, Ett positivt bemötande menade föräldrarna kunde utgöras av ett leende, en varm hand och upplevelsen av att pedagogerna lyssnade på vad de hade att förmedla. Pedagogerna i min studie menade att då föräldrar kände sig väl bemötta kan det de leda till att de delger pedagogerna mer information vilket i sin tur leder till bättre förutsättningar för barnet i verksamheten. Ett positivt bemötande kan leda till att föräldrarna känner trygghet vilket i sin tur kan leda till ett aktivt deltagande i verksamheten och det enskilda barnets utveckling. Tveit och Cameron (2013) lyfter i sin forskning att meningen bakom individuella utvecklingsplaner grundar sig i att föräldrar ska känna delaktighet och även kunna påverka verksamheten. Att agera respektfullt i bemötandet finner jag gemensamt i både min analys och Tveit och Cameron (2013) ligger till grund för att kunna skapa delaktighet och förtroende. Broberg, Hagström, Broberg (2012) menar att det är viktigt att förskolan är ett stöd för föräldrar. Mitt resultat visar på att för att pedagogerna ska kunna verka som ett stöd krävs det att föräldrarna känner sig väl bemötta för att vilja öppna sig. Det är relevant för yrket som förskollärare att vara medveten om att bemötandet kan vara avgörande för hur den fortsatta samverkan med föräldrarna ser ut då detta sker dagligen i verksamheten.

6.3 Utmaning i samverkan

Mina resultat visar på faktorer som kan utmana samverkan och även på förslag på hur uppkomst av konflikter kan förebyggas. Gemensamt menar pedagoger och föräldrar i min studie att faktorer som kan utmana kan vara dålig kommunikation, brist på resurser och olika syn på barnet. Tveit och Cameron (2013) framhåller samma faktorer som i mitt resultat som utmanande och som kan vara bidragande till uppkomst av konflikter mellan pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. I samtliga studier framhålls att genom att pedagoger agera respektfullt och förstående gentemot föräldrar

kan eventuella konflikter förhindras. Mitt resultat visade på att konflikter kan uppstå gällande stödinsatser för barn i behov av särskilt stöd. Både föräldrar och pedagoger menade att när behovet av stödinsatser inte tillgodoses kan det leda till konflikter. Det kan gälla att föräldrar och pedagoger har olika syn på barnets behov eller att de olika instanserna inte delger varandra information. Kan detta förbättras genom att de olika instanserna hittar samarbetsformer där de kommunicerar och delger varandra information och synpunkter kring det enskilda barnet? Mitt resultat och tidigare forskning visar på ett behov av förbättrade samarbetsformer mellan olika instanser som verkar för barn i behov av särskilt stöd. Jag anser att det är relevant att i yrket som förskollärare ha detta i åtanke vid mötet med föräldrar, att förstå att föräldrarna kan få olika direktiv från olika instanser angående vad som är bäst för deras barn.

6.4 Barns vinning av samarbete

I resultatet av min studie framkommer det tydligt en enighet att verka för barnets bästa. Det framkom att föräldrar till barn i behov av särskilt stöd känner precis som alla föräldrar oro, förväntan, och alla känslor man kan koppla till föräldraskap. Pedagoger i min studie menar att för att kunna ge barnet så bra förutsättningar som möjligt är samverkan mellan pedagoger och föräldrar en viktig faktor. Tallberg Broman (2015) lyfter vikten av en god samverkan som kan leda till tidigare upptäckter av behovet för stödinsatser hos barn i behov av särskilt stöd. Palla (2011) lyfter vikten av att delge varandra kunskap om barnet för att kunna ta reda på vad som ligger bakom ett utmanande beteende hos barnet. En tanke är att även pedagoger bör tänka på att reflektera över och ta del av varandras synpunkter gällande barnen på förskolan för att kunna få mer kunskap och en vidgad syn på vilka behov barnen har. Sandberg och Ottosson (2010) menar att barnets chanser till att skapa sig goda relationer och tillägna sig goda erfarenheter ökar om de upplever positiva signaler från sina föräldrar gentemot pedagogerna i deras röstläge och kroppsspråk.

I rollen som pedagog är det viktigt att vara medveten om att barn läser av hur vi vuxna beter oss. Persson (2015) menar att för att få en tydlig bild av barns utveckling behöver man kunskap om de olika erfarenheter barn får i olika miljöer. Denna kunskap visar mitt resultat får man genom att ha en god samverkan med föräldrar genom en öppen dialog. Vallberg Roth (2015) menar att special pedagogisk dokumentation i förskola har blivit

mer omfattande under senare år och bedömning av barns kunnande på individnivå har ökat. En tanke är att detta kan leda till tidigare upptäckter vid oro kring barns utmanande beteende och därmed se till barnets förutsättningar och behov ur ett annat perspektiv. Jag anser att det är relevant för yrket som förskollärare att vara medveten om vikten av samverkan med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Tidigare forskning och mitt resultat visar på att det finns samverkansformer som kan förbättras och att det har stor påverkan på barnets förutsättningar hur samverkan mellan pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd ser ut.

Sammanfattningsvis har min studie lett till en vidgad insyn i hur samverkan upplevs av föräldrar till barn i behov av särskilt stöd och pedagoger då jag fått ta del av deras erfarenheter inom området. Det har uppkommit frågor att reflektera över gällande åtgärder som kan möjliggöra att samverkansformer mellan föräldrar och pedagoger utvecklas positivt. I rollen som förskollärare bör man tänka på att sättet man agerar på gentemot föräldrar kan vara avgörande för hur de upplever trygghet, vilja och lust att delta i samverkan kring sitt barn.

6.5 Metoddiskussion

Som metod valde jag att göra djupintervjuer. Jag tänkte igenom noga vilken metod jag skulle använda mig av för att få ut den mest relevanta informationen jag sökte. Jag läste Kvales (2014) bok, Den kvalitativa forskningsintervjun, för att kunna genomföra mina intervjuer och fortsätta analys av dem på så bra sätt som möjligt. Jag tog även del av Brymans (2011) bok, Samhällsvetenskapliga metoder, för att få en annan syn på metoden jag valt och få dennes synpunkter och på så sätt få mig att tänka på olika saker gällande genomförandet. Detta var en metod som visade sig ge gott resultat. Jag valde att provintervjua en bekant pedagog vilket ledde till andra synvinklar på intervjun. Det var även skönt att ha gjort en intervju och fått feedback på den innan jag började med intervjuerna till mitt arbete. Jag fick ut mycket material av dessa intervjuer, vilket kan bero på att jag utgick från frågeområden vilka kunde leda till många följdfrågor i olika riktning. Personerna som medverkade hade jag tidigare kontakt med eller kännedom om. Att starta intervjuerna med en kopp kaffe och lite allmänt prat var en god idé, då jag känner att det bidrog till ett avslappnat samtalsklimat.

Jag använde mig av en app på telefonen för att spela in intervjuerna för att få mer flyt i samtalet och inte behöva avbryta för att hinna skriva ner det som sades och även för att kunna lyssna åter vid transkribering av intervjuerna. När jag transkriberade intervjuerna kunde jag lyssna till saker som man inte kommer ihåg om man skriver samtidigt som intervjun genomförs, tex kunde jag höra efter tonläge, suckar och glädje. Detta var viktigt då jag ville komma så nära in på deras erfarenheter som möjligt. Något jag skulle göra annorlunda är att lägga mer tid på hur inspelningsmetoden fungerar. under ett par intervjuer blev det avbrott i inspelningen och intervjun fick ett avbrott ett ögonblick. Detta hade kunnat undvikas om jag hade mer kunskap om hur inspelningen fungerade på telefonen jag valt.

Det var väldigt tidskrävande att transkribera intervjuerna men värt varenda sekund då det resulterade i mycket relevant material till mitt arbete. Genom att ha den personliga kontakten känner jag att det ledde till mer än jag väntat mig. Jag hade frågeområden och jag fick svar på dessa men samtalet under intervjuerna ledde även delvis in på sidospår inom liknande ämnen. Det ledde till att jag fick en stor bild av de medverkandes uppfattningar och synpunkter. Jag räknade med att intervjuerna skulle ta ca 1 timme men ett par stycken tog närmre upp mot 2 timmar då det blev samtal om förskola och föräldrarollen som inte direkt var svar på mina frågeställningar.

6.6 Fortsatt forskning

Det har varit intressant och givande att ta del av erfarenheter, upplevelser och tankar från pedagoger och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd gällande samverkan, vilket har lett till tankar kring fortsatt forskning inom området. Kanske man kan göra observationer i hur samverkan fungerar i praktiken på flera förskolor. Pedagogerna har en bild av hur de agerar och förmedlar information. Det är inte alltid samma syn andra människor har av en som man har själv, därför kunde det vara intressant att dokumentera samverkan och bemötandet av pedagoger för att se om bilden stämmer överens. Vilken syn har övriga instanser, så som habilitering, socialtjänst, m fl på samverkan med förskola och föräldrar till barn i behov av särskilt stöd? Kan kommuner

i samverkanskonferenser mötas och delge varandra erfarenheter och ge ris och ros som kan leda till bättre ” klimat” i förskolan?

Referenser

Broberg, M Hagström, B & Broberg, A 2012 *Anknytning i förskolan ; vikten av trygghet för lek och lärande*, n.p : Stockholm : Natur och kultur, 2012

Bryman, A & Nilsson, B 2011, *Samhällsvetenskapliga metoder*, n, p, Malmö : Liber, 2011, Malmö

De Los Reyes, P & Mulinari, D 2005, *Intersektionalitet : Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, n,p : Malmö : Liber, 20

Englund, Te 2007, *Utbildning som kommunikation; Deliberativa samtal som möjlighet*, n, p: Göteborg: Daidalos, 2007 (Uddevalla; Mediaprint)

Gallagher, P ,Fialka, J Rhodes, C & Arceneaux, C 2002 "Working with families, Rethinking denial" *Young Exceptional Children*, 5,2 ,p 11-17

Kvale, S & Brinkmann, S 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, n,p. Lund : Studentlitteratur, 2014 (Polen)

Lutz, K 2009, *Kategoriseringar av barn i förskoleåldern, Styrning & administrativa processer*, n, p ; Malmö: Lärarutbildningen, Malmö högskola 2009

Läroplanen för förskola Lpfö98 (Ny, rev. utg) (2016), Stockholm, Skolverket

Palla, L Med blicken på barnet : *Om olikheter inom förskola som diskursiv praktik* ,n.p : Lund : Lunds universitet; Malmö : Lärarutbildningen ; Malmö högskola 2011

Sandberg, A Vuorinen, T 2008 *Preschool-home cooperation in change*. *International journal of early years education*, Vol 16, No 2 Juni 2008

Sandberg, A Ottosson, L 2010, " *Pre-school teachers; other professionals; and parental concerns on cooperation in pre-school-all around children in need of special support*" The Swedish perspective, International Journal of Inclusive Education, 14, 8, pp 741-754

Tveit, A Cameron, D 2013 *Utfordringer når foresatte skal medvirke på tjenestetilbudet til eget barn*; Nordic studies in education, 0304,p,321, Idunn,no

Tveit, A Cameron , D 2011 *the policy implementation challenges of individual plans for preschool children with disabilities*

Vetenskapsrådet (etiska överväganden)

Persson, Sven Delstudie 4: pedagogiska relationer i förskolan 2015, Delrapport från SKOLFORSK-projektet; förskola tidig intervention Vetenskapsrådets rapporter p, 121,n,p Vetenskapsrådet

Palla, Linda Delstudie 3: pedagogiska relationer i förskolan 2015, Delrapport från SKOLFORSK-projektet; förskola tidig intervention Vetenskapsrådets rapporter p, 121,n,p Vetenskapsrådet

Vallberg Roth, Ann-Christine Delstudie 2: pedagogiska relationer i förskolan 2015, Delrapport från SKOLFORSK-projektet; förskola tidig intervention Vetenskapsrådets rapporter p, 121,n,p Vetenskapsrådet

Tallberg Broman, Ingegerd Delstudie 1: pedagogiska relationer i förskolan 2015, Delrapport från SKOLFORSK-projektet; förskola tidig intervention Vetenskapsrådets rapporter p, 121,n,p Vetenskapsrådet

Skollagen

Intervjuer

Intervju med pedagog 1, 2017-12-05

Intervju med pedagog 2, 2017-12-06

Intervju med pedagog 3, 2017-12-07

Intervju med pedagog 4; 2017-12-08

Intervju med förälder 1, 2017-12-08

Intervju med förälder 2, 2017-12-11

Intervju med förälder 3, 2017-12-12

Intervju med förälder 4, 2017-12-12

Bilaga 1

Intervjuguide

- Kan du berätta lite om dig själv?
- Första mötet med förskolan, hur upplevde du det?
- Första mötet med föräldrarna, hur agerar man som pedagog?
- Det dagliga mötet.
- Hur vill du att föräldrarna ska uppleva dig?
- Hur vill du att information delges?
- Hur etableras en god samverkan?
- Hur blir du bemött av pedagogerna på förskolan?
- Vad är viktigt för dig för att känna trygghet?
- Hur upplever du samarbetet mellan förskola och hem?
- Har du upplevt konfliktsituation?
- Hur upplever du att stödinsatserna verkar för barnet?
- Finns det något i samverkansformerna som behöver förbättras?
- Är det viktigt att ha god samverkan med föräldrar/förskola, varför?
- Vilka utmaningar finns det i samverkan med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd?
- Finns det något du vill tillägga?

